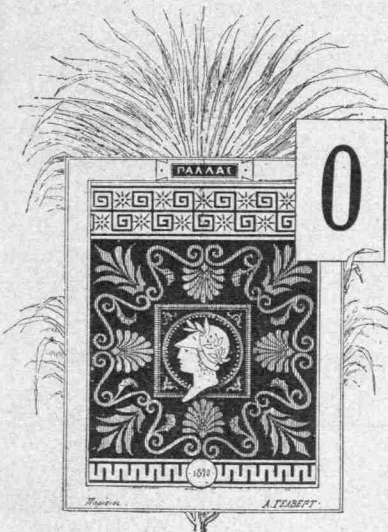

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΑΔΟΒΑΣ

Κεφάλαιον ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ Ἑρρίκου Σύβελ «Ἡ γένεσις τῆς Γερμανικῆς Ἀυτοκρατορίας» μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ

ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ ΔΙΑΔΟΧΟΥ
ΤΗΣ ΣΑΞΩΝΙΑΣ ΜΑΪΝΙΓΓΕΝ

Ο Βασιλεὺς Γουλιέλμος, λαβὼν τὴν εἰδησίην περὶ τῶν νικῶν τοῦ Βουργερσδόρφ καὶ Σαάλιτς καὶ διὰ τούτων τὴν βεβαιότητα, ὅτι αἱ στρατιαὶ του εἶχον ἐνωθῆ, ἐγκατέλειψε τὴν 30ὴν Ἰουλίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Βίσμαρκ, Μόλτκε καὶ Ρών, τὴν πρωτεύουσάν του, ἵνα ἀναλάβῃ τοῦ λοιποῦ ἐπὶ τόπου τὴν ἄμεσον ἀρχηγίαν τῶν πολεμικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Περὶ τοῦ θριάμβου τῆς πρώτης στρατιᾶς παρὰ τὸ Γίτσχιν οὐδεμίαν εἰδησίην εἶχεν εἰσέτι· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου δὲν ἐπίστευον πλέον πιθανὴν τὴν ἀποτυχιάν καὶ ἐπομένως ἐστάλη καθ' ὅδον διὰ τοῦ τηλεγράφου νέα διαταγὴ εἰς τὰ ἀρχηγεῖα τῶν δύο στρατιῶν. Κατ' αὐτὴν ἡ μὲν δευτέρα στρατιὰ ἐμελλε νὰ διατηρήσῃ τὰς θέσεις της ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄλβως, προετοιμάζουσα τὴν δεξιάν πτέρυγαν ἵνα τὴν προσαρτήσῃ εἰς τὴν ἀριστερὰν τῆς πρώτης στρατιᾶς πέραν τοῦ Καϊνιγνίφ, ἡ δὲ πρώτη στρατιὰ νὰ προσέλθῃ ἄνευ χρονοτριβῆς κατὰ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Καϊνιγνίτς, καὶ ὁ στρατηγὸς φὼν Ἐρβαρθ νὰ προσβάλῃ ἐχθρικά στρατεύματα εἰς τὴν δεξιάν πλευρὰν τῆς προσέλασης ταύτης καὶ νὰ τὰ χωρίσῃ ἀπὸ τῆς κυρίας δυνάμεως τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ.

Τὸ τηλεγράφημα τοῦτο προδιέγραφεν ἤδη τὰς γραμμὰς, ἐφ' ὧν ἐπετεύχθη μετὰ τέσσαρας ἡμέρας ἡ μεγάλη ἀποφασιστικὴ μάχη.

Εἰς τὸ ἐμπεριεχόμενον αὐτοῦ ἀνταπεκρίνετο ἡδὴ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὰ ἀρχηγεῖα τῶν δύο στρα-

τιῶν εἶχον διατάξει πολὺ πρῶτ' ἰδίαν κρίσιν· δηλαδή ὁ μὲν Πρίγκηψ Φρειδερίκος Κάρολος τὴν προσέλασιν τῆς πρώτης στρατιᾶς καὶ τῆς τοῦ Ἄλβως πρὸς νοτιανατολικὴν διεύθυνσιν, ὁ δὲ Πρίγκηψ Διαδόχος τὴν ἐγκατάστασιν τῶν μεραρχιῶν του πλησίον ἢ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Ἄλβως καὶ τὴν ἐξασφάλισιν καταλλήλων σημείων διαβάσεως. Ὁ Πρίγκηψ Φρειδερίκος Κάρολος δὲν συνήτησε τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν ἐχθρόν, ὁ δὲ στρατηγὸς Σταϊνμέτς (τὸ πέμπτον Πρωσικὸν Σῶμα) ἀντήλλαξε πρὸ μεσημβρίας καὶ κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου κανονοβολισμοὺς τινὰς μετὰ τοῦ 2ου. Αὐστριακοῦ Σώματος πέραν τοῦ εἰρημένου ποταμοῦ. Περὶ τὴν ἐσπέραν ὁμοῦς ἐπῆλθεν ἄρα σιγὴ εἰς τὸ μέρος τοῦτο, διότι ὁ Βένεδεκ εἶχε διατάξει ὀλόκληρος ὁ στρατὸς του νὰ ὀπισθοχωρήσῃ τὴν νύκτα πρὸς νότον εἰς τὰ πέριξ τοῦ Καϊνιγνίτς. Οἱ Πρώσοι οὐδεμίαν ἔλαβον εἰδοποίησιν περὶ τῆς πορείας ταύτης, ἐτι δὲ ὀλιγώτερον ἐγνώριζον περὶ τῆς διευθύνσεως καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς. Τὴν πρωτὰν τῆς 1ης Ἰουλίου ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἐξαφανισθῆ. Ὁ στρατηγὸς φὼν Βορνὼν ὠδήγησε τὸ 1ον Σῶμα ὑπὲρ τὸν Ἄλβιν εἰς τὴν Ὄβερπράουσιτς, ἀποσπασματὰ τινὰ τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς καὶ τοῦ 5ου Σώματος ἐφθασαν ἐπίσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης παρὰ τὸ Σχοῦρτς καὶ Δούβροβιτς, συγχρόνως δὲ τὸ 6ον Σῶμα συνεκεντρώθη μετὰ τοῦ 5ου παρὰ τὸ Γράδλιτς. Ἡ πρώτη στρατιὰ ἀφίχθη κατὰ τὸ ἐσπέρας εἰς τὰ χωρία Μιλετίν καὶ Χόρσχιτς καὶ ἡ πρωτοπορεία τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἄλβως τὴν δευτέραν Ἰουλίου εἰς Σμιδάρ. Τοιοῦτοτρόπως τὰ ἐμπρόσθια στρατεύματα τῶν δύο ἐχθρικῶν στρατῶν εὗρισκοντο μόλις εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μιλίου ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' οὐδὲν ἐκ τῶν δύο μερῶν ἐφαντάζετο τὴν τόσον μεγάλην προσέγγισιν τοῦ ἄλλου. Ἐν τῷ μεγάλῳ

ἀρχηγίῳ τοῦ Βασιλέως, ὅπερ εἶχε φθάσει εἰς Γίτσχιν, ὑπέθετο, ὅτι ὁ Βένεδεκ εἶχε λάβει θέσιν ὀπισθεν τοῦ Ἄλβεως μεταξύ τοῦ Ζοζεφστάδ καὶ Καινιγραίτε, κεκαλυμμένος κατὰ μέτωπον ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ, εἰς τὰς πλευράς δὲ ὑπὸ τῶν δύο ὠχυρωμένων πόλεων, καὶ ὁ Μόλτκε ἐσχεδίασε μίαν διαταγὴν, καθ' ἣν ὁ Διάδοχος ἔμελλε νὰ ἐξερευνηθῆ διὰ περιπολιῶν τὰ περίξ τοῦ Ζοζεφστάδ καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐκεῖ ὑποτιθεμένων ἐχθρικών θέσεων. Ἐὰν αὐταὶ ἤθελον φανῆ εὐπρόσβλητοι, τότε ὁ Διάδοχος ἔπρεπε νὰ ὀδηγήσῃ πάλιν ὀπίσω πάσας τὰς δυνάμεις του εἰς τὴν ἀριστερὰν ἔχθρην ἵνα, ἀκολουθῶν τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς πλευράς τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῶ ὁ Πρίγκιψ Φρειδερίκος Κάρολος ἔμελλε νὰ τὸν ἐπασχολήσῃ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἔχθρας κατὰ μέτωπον. Ἐὰν ὅμως ἡ τοιαύτη προσβολὴ ἤθελε δειχθῆ ἀκροσφαλῆς, τότε καὶ αἱ τρεῖς στρατιαὶ ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ νὰ παρακάμψῃ τὸν ἐχθρὸν διὰ πορείας πρὸς νότον, νὰ διαβῶσι τὸν Ἄλβιν παρὰ τὸ Πάρδουβιτς καὶ ν' ἀπειλήσῃ διὰ τῆς κινήσεως ταύτης πάσας τὰς συγκοινωνίας καὶ τὰς γραμμὰς ὑποχωρήσεως τοῦ ἀντιπάλου.

Ἄλλ' ὅμως, ὅτε αἱ ὀδηγίαι αὐταὶ ἔμελλον ν' ἀποσταλῶσιν, ἐδείχθη σφαλερὰ ἡ βία αὐτῶν, ἥτοι ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ Βένεδεκ εἶχε λάβει θέσιν ὀπισθεν τοῦ Ἄλβεως. Ἐπρεπε νὰ ληφθῶσι νέαι ἀποφάσεις.

Καὶ εἶνε μὲν βέβαιον, ὅτι ὁ Αὐστριακὸς ἀρχιστράτηγος ὑπὸ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν τῆς ἡττῆς τοῦ Βουογεροδδρφ καὶ Γίτσχιν εἶχε πράγματι κατὰ νοῦν νὰ ὑποχωρήσῃ οὐχὶ μόνον πέραν τοῦ Ἄλβεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχικῶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεχθεῖσαν ἀμυντικὴν θέσιν, εἰς τὸ ὠχυρωμένον στρατόπεδον τοῦ Ὀλμούτς. Ἡ ἐμπιστοσύνη του εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καὶ εἰς τὴν τοῦ στρατοῦ του, ἥτις δὲν ὑπῆρξε ποτὲ μεγάλη, εἶχε συντριβῆ. Ἐκ τῶν ὀκτῶ Σωμάτων του δύο μόνον εὕρισκοντο ἀκέραια ἀκόμη, ἄλλα τέσσαρα εἶχον ὑποστῆ μεγάλας ἀπολείας, τῶν δὲ δύο τελευταίων τὸ θάρρος εἶχε κλονισθῆ ἐπαισθητῶς. Αἱ ἀπώλειαι, ἃς ὁ στρατὸς εἶχεν ὑποστῆ ἀπὸ τῆς 26ης Ἰουνίου, ἀνῆλθον εἰς 30 000 καὶ ἐπέκεινα ἀνδρῶν, καὶ τοῦτο πρὶν ἢ λάβῃ χώραν μίαν ἀποφασιστικὴν μάχην. Ὁ Βένεδεκ λοιπὸν, πλήρης θλιβερῶν σκέψεων, ἀφίχθη τῇ 1ῃ Ἰουλίου εἰς Καινιγραίτε. Ἐκεῖ εὗρε τηλεγράφημα τοῦ μονάρχου του, δι' οὗ οὗτος, μεθ' ὅλα τὰ ἐπελθόντα δυστηχήματα, ἐξέφραζε πλήρη ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δραστήριον διοίκησιν του καὶ ἐδέχθη εἰς ἀκράσιν ἕνα τῶν ὑπασπιστῶν τοῦ αὐτοκράτορος, τὸν ἀντισυνταγματάρχην φόν Μπέκ ὅστις ὄφειλε νὰ πληροφωρηθῆ ἰδίως ὁμοιασι περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοῦ. Ἀκριβῶς ὅμως τὰς ὥρας ταύτας ἔφθανον παρὰ τὸ Καινιγραίτε τὰ στρατεύματα τοῦ 1ου Σώματος κατὰ στίφην. Ἡ τελευταία πο-

ρεία, ἡ γενομένη ἄνευ διακοπῆς ἀπὸ τοῦ Μιλετίν, καὶ ἡ ἑλλιπῆς σίτησις εἶχον αὐξήσει εἰς ὑπατον βαθμὴν τὴν ἐξάντλησιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν διάλυσιν τῶν πειθαρχικῶν δεσμῶν. Βλέπων τοῦτο ὁ Βένεδεκ ἀπόλεσε καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα καὶ ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα: «Παρακαλῶ θερμῶς τὴν Ὑ. Μεγαλειότητα νὰ συνολογήσῃ εἰρήνην ἀντὶ πάσης θυσίας. Καταστροφὴ τοῦ στρατοῦ ἀναπόφευκτος. Ἀντισυνταγματάρχης Μπέκ ἐπιστρέφει ἀμέσως.»

Δυνάμεθα εὐκόλως νὰ φαντασθῶμεν τὴν ἐντύπωσιν, ἣν οἱ λόγοι οὗτοι ἔπρεπε νὰ διεγείρῃσιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῆς Βιέννης. Ἐνόμιζον ἀπίστευτον τὸ τοιοῦτον μέγεθος καὶ τὴν τοιαύτην ἐγγύτητα τοῦ κινδύνου. Ὀλόκληρος ἡ ἐθνικὴ φιλοτιμία κατεξανίστατο κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ προσέλθῃσιν, ἐπιτιοῦντες τὴν εἰρήνην, πρὸς τὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον περιφρονοῦμενον ἀντίπαλον, καὶ τοῦτο ὀκτῶ ἡμέρας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου καὶ ἔνευ τῆς συγχορηθῆσεως μεγάλης μάχης. Καὶ βεβαίως, μετὰ τὰς τετελεσμένας ἀπολείας καὶ ἔνεκα τῆς ψυχικῆς συγχύσεως τοῦ Βένεδεκ ἐφαίνετο ἀπαραίτητος καὶ ἡ σπουδαία αὐξήσις τοῦ στρατοῦ καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς ἀρχηγίας. Ἐπεκράτει εἰσέτι ἐν Βιέννῃ ἡ διάθεσις τῶν τελευταίων μηνῶν, καθ' ἣν ἡ ἐχθρική ἐξαφίσι κατὰ τῆς Πρωσσίας εἶχεν ὑπερβῆ τὴν ἀρχαίαν ἀγανάκτησιν κατὰ τῆς Ἰταλίας. Ἐλήφθη λοιπὸν ἡ ἀπόφασις νὰ ζητήσῃσιν τὴν εἰρήνην οὐχὶ μὲν παρὰ τῇ Πρωσσίᾳ, ἀλλὰ — διὰ μεσολαβήσεως τοῦ Ναπολέοντος — παρὰ τῇ Ἰταλίᾳ καὶ νὰ πέμψῃσιν κατόπιν τὸν νικηφόρον Ἀρχιδούκα Ἀλβέρτον μετὰ τῶν 120, 000 ἀνδρῶν του πρὸς ἐπικουρίαν καὶ διοίκησιν τοῦ ἐν Βοημία στρατοῦ. Συνωδᾷ πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην θὰ εἶχον πράξει μόνον λογικῶς, ἐὰν μέχρι τῆς ἀφίξεως αὐτῶν ἤθελον ἀποφύγει εἰ δυνατόν πᾶσαν μεγαλειτέρην σύγκρουσιν πρὸς τὸν πρωσσικὸν στρατὸν καὶ διατάξει ἐπομένως ἐπὶ τοῦ παρόντος τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὸ Ὀλμούτς. Ἄλλ' ἐν τῇ ἐξάψει τῶν παθῶν δὲν ἐπικρατοῦσι πάντοτε οἱ κανόνες τῆς λογικῆς. Ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ τῆς Αὐστρίας διπλοῦς αὐτὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ κρυφθῆ περιδεῶς ἔλαβεν ἐκ νέου τὴν ὑπεροχὴν, καὶ ἐστάλησαν λοιπὸν τὰ ἐπόμενα δύο τηλεγράφηματα, τὸ μὲν εἰς τὸν Ναπολέοντα διακηρύττον, ὅτι ἦσαν διαθεθιμένοι νὰ ἐκτελέσωσι τῶρα τὴν παραχώρησιν τῆς Βενετίας, ἐὰν ὁ αὐτοκράτωρ ἤθελεν ἐγγυηθῆ τὴν ἀπραξίαν τῆς Ἰταλίας· προσετέθη δὲ ὅτι εἶχον κατὰ νοῦν νὰ δοκιμάσωσιν ἅπαξ ἔτι τὴν τύχην τοῦ πολέμου εἰς μίαν μεγάλην μάχην — τὸ ἕτερον δὲ ἐπέμψθη πρὸς τὸν Βένεδεκ καὶ ἐμπεριείχε τὰς ἐξῆς λέξεις: « Προστάττω, ἂν τοῦτο εἶνε ἀναπόφευκτον, ἐξακολούθησιν ὑποχωρήσεως ἐν μεγίστῃ τάξει. Ἐλαβε χώραν μάχη τις; » Τὴν ἐρώτησιν τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ ὁ Βένεδεκ κατε-

νόησεν ὀρθῶς ὑπὲρ τὴν ἔννοιαν ὅτι οὗτος ἐπιτρέπει μὲν τὴν ὑπισθοχώρησιν ἐν ἀνάγκῃ, ἀλλ' ὅτι ἐπιθυμεῖ εἰ δυνατόν νὰ συναφθῇ πρῶτον μίαν μάχην. Ἦρχισε λοιπὸν προετοιμαζόμενος διὰ τοιαύτην τινὰ περίπτωσιν.

Καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ θέσις τῶν πραγμάτων ἐδεικνύετο καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν ὑπὸ εὐνοϊκωτέρων ἔποψιν. Ἡ ἡμέρα ἀναπαύσεως καὶ ἡ ἄφρονος σίτησις ἐνεψύχωσε τὰ στρατεύματα καὶ κατέστησε δυνατόν τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς τάξεως. Ὁ ἐχθρὸς δὲν τοὺς ὤθησεν· ἠδύνατο δὲ νὰ περιμένωσιν, ὅτι καὶ ἡ ἐπομένη ἡμέρα ἤθελε παρέλθει ἄνευ ἐχθροπραξιδῶν. Ὁ Βένεδεκ ἔστειλε λοιπὸν τηλεγραφικῶς εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐκτεταμένην ἔκθεσιν τῶν περιστάσεων, τὴν ὁποίαν ἐπέρανε διὰ τῶν ἐξῆς φράσεων: «Θ' ἀφήσω τὸν στρατὸν αὐριον ν' ἀναπυθῆ, δὲν δύναμαι ὅμως νὰ μένω ἐνταῦθα περισσότερον καιρὸν, διότι μέχρι τῆς μεθαύριον θὰ ἐπέλθῃ ἔλλειψις ποσίμου ὕδατος, καὶ θὰ ἐξακολουθήσω τὴν 3 τὴν ὑποχώρησιν πρὸς τὸ Πάρδουβιτς. Ἐὰν δυνηθῶ νὰ βασισθῶ πάλιν ἐπὶ τῶν στρατευμάτων καὶ ἂν δευχθῆ μίαν εὐκαιρίαν κατάλληλος πρὸς ἐπίθεσιν θὰ ἐπιχειρήσω αὐτήν, ἄλλως δὲ θὰ προσπαθῶ νὰ ἐπαναφέρω τὸν στρατὸν ὅσον δυνατόν καλλίτερον εἰς Ὀλμούτς. «Δὲν εἶχε λάβει λοιπὸν τὴν τελευταίαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ὅμως ἐπέμεινεν ἤδη εἰς τὸν σκοπὸν, — ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε τὴν μάχην, — νὰ συνάψῃ αὐτὴν εἰς τὴν τωρινὴν αὐτοῦ παράταξιν ἔχων εἰς τὰ νῶτα τὸν Ἄλβιν καὶ τὴν πόλιν τοῦ Καινιγράιτς. Μεταβαίνων πρὸς αὐτήν, ἐν μέσω πασῶν τῶν θλιβερῶν μεριμνῶν του, εἶχεν ἐπισκοπήσει τὴν τοποθεσίαν καὶ εἶχεν εἴρει αὐτὴν λίαν εὐνοϊκὴν πρὸς ἀμυντικὴν μάχην. Τὸ ἑσπέρας εἰσέτι τῆς 1ης Ἰουνίου διέταξε τὴν ἀνέγερσιν προχωμάτων τινῶν ἐπὶ τῶν βορείων ἄκρων τῆς ἐκλεχθείσης θέσεως. Πρὸ μεσημβρίας τῆς 2ας ὁ στρατηγὸς Ἐνικσταίν. Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ἀνήγγειλεν εἰς Βιέννην τὴν καλλιτέρευσιν τῶν περιστάσεων μετὰ τῆς ἀγγελίας ταύτης διασταυρῶν ὅμως αὐτοκρατορικὸν διάταγμα, ὕπερ ἀπέλυε καὶ αὐτόν, τὸν Κρίσμаниκ καὶ τὸν Κλάμ-Γάλλας τῶν θέσεων τῶν καὶ τοὺς ἐκάλεε πρὸς λογοδοσίαν εἰς Βιέννην. Τῇ προτάσει τοῦ Βένεδεκ ὁ στρατηγὸς Βαουμγκάρτεν τοῦ τρίτου Σώματος ἔγινεν Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ἐνῶ ὁ στρατηγὸς Γοντρεκούρ ἀντικατέστησε τὸν Κλάμ-Γάλλας ὡς διοικητὴς τοῦ πρώτου Σώματος. Οἱ δύο οὗτοι ἀξιωματικοὶ ἀνέλαβον τὰ νέα αὐτῶν καθήκοντα μόνον τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ὅτε ἤρχιζον ἤδη βροντῶντα τὰ τηλεβόλα, ὥστε ὁ Βένεδεκ εὐρίσκειτο πράγματι τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος ἄνευ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, διότι ὁ μὲν μέχρι τοῦδε δὲν εἶχε πλέον τὸ δικαίωμα νὰ ἐνεργήσῃ, ὁ δὲ νεωστὶ διορισθεὶς δὲν ἠδύνατο εἰσέτι ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπηρεσίαν.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ὅμως ὁ Βένεδεκ εἶχε φέρεи εἰς

πέρας τοὺς διαλογισμοὺς του κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ αὐτοκράτορός του καὶ ἐτηλεγράφησε μετὰ μεσημβρίας τῆς 2ας Ἰουλίου εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα: «Ὁ στρατὸς διαμένει αὐριον εἰς τὴν παράταξιν του παρὰ τὸ Καινιγράιτς, ἡ ἡσυχία καὶ σίτησις ἐπέδρασαν καλῶς, ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ ἔχω ἀνάγκην περικιτέρω ὑποχωρήσεως.»

Ἐσκόπευε λοιπὸν νὰ δευθῆ τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην εἰς τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατεῖχε. Δὲν εἶχεν ἀνάγκην νὰ τὴν περιμένῃ πολὺν καιρὸν. Διαρκούσης τῆς ἑσπέρας ἔφθανον πανταχόθεν ἀγγελίαι ἀπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν περιπολιῶν περὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡμέρα μεγάλῃς ἱστορικῆς σημασίας ἐπέκειτο. [Ἐπεταὶ συνέχεια]

ΖΑΝΟΣ ΧΑΡΙΣΗΣ

Διήγημα

Ὁ Ζάνος Χαρίσης ἦταν ζωηρό, πολὺ ζωηρὸ παιδί· ὁ Κομνηνὸς Βερνίκης ἀχώριστος φίλος τοῦ Ζάνου, ἀπ' τὸν καιρὸ ἀκόμα τοῦ τυλίγανε ξηρόχορτα καὶ τὰ κινίζανε κρουφὰ μέσα στὸ περιβόλι. Ὁ Ζάνος ἦταν ἀνήσυχο παιδί λιγάκι «σκανταλιάρικο» καθὼς τοῦ λένε στὸ νησί του κάθε παιδί ποῦ πιάνει τόπο σὰν μεγαλώσῃ. Νὰ ἡ ὥρα νὰ μὴν ἦνε σκανταλιάρικο ἓνα παιδί! Μὰ ἂν σοῦ κάμῃ τὸν ἄγιο ἀπὸ τεσσάρω χρόνω, τότες τί ἀσάλευτη Παναγιὰ θὰ καταντήσῃ νὰ γενῆ εἰκοσιτεσσάρω! Τὸ παιδί πρέπει νὰ ἀτακτήσῃ, τοῦ κάκου. Κάθε ἀταξία ποῦ κάνει στὰ μικρὰ του χρόνια, θὰ πῆ μιὰν ἰδέα, μιὰν ἐπιχείρησι, μιὰ παλικαριά σὰν μεγαλώσῃ.

Τὲς ἀταξίες τοῦ μικροῦ Ζάνου τὲς ἔβλεπε φυσικὰ ὁ κόσμος καὶ εἶχε νὰ λέγῃ· μὰ ἡ μάνα του, ἡ χαροκαμένη ἐκείνη χήρα, ποῦ σὰν ἔχασε τὸ ταῖρι τῆς ὕστερα ἀπὸ ἐνὸς χρόνου εὐτυχικῶς ἔρριξε ὅλη τὴν ἀγάπη τῆς καρδιάς της ἀπάνω στὴν ξανθομάλλη γυῖοκα της, ἔβλεπε κατὶ βαθύτερα ἀπ' τὸν κόσμον· ἔβλεπε πῶς ὁ Ζάνος τῆς εἶχε τὸ κεφάλι, τὰ γούστα, τὴ λεβεντιά καὶ τὴ φωτιά τοῦ πατέρου του. Ἐβλεπε πῶς θ' ἀγαπήσῃ κι' αὐτὸς μιὰν ἡμέρα, καὶ θ' ἀγαπήσῃ ὥσοῦ ἢ νὰ λυώσῃ ἡ καρδιά του, ἂν ἡ ἀγάπη του εἶνε κακὴτυχη, ἢ ν' ἀνοίξῃ καὶ νὰ γενῆ τριαντάφυλλο, ἂν εἶνε φρόνιμη καὶ ταιριασμένη ἀγάπη.

Ἐνοιώθε ἡ ξυπνὴ Χαρίσινα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ζάνου τῆς κι' ἀπ' τὴν ἀγάπη καὶ ἀρσώσῃ ποῦ εἶχε πρὸς τὸν Κομνηνὸ. Ὁ Κομνηνὸς ἦτανε κατὶ μεγαλῆτερος, βαρούτζικο παιδί, μὰ ἔχι κοιμισμένο· ἦτανε «σιγαχὲ ποτάμι» παιδί γιατροῦ, — θετικὸ παιδί· μετροῦσε καὶ τὰ λόγια του καὶ τὰ ἔργα του. Σὰν ἐπρότεινε ὁ Ζάνος κανένα παιγνίδι, καμμιά τρέλλα, ὁ Κομνηνὸς ἐξέταζε καλὰ τὸ ποῦμα καὶ ἀποφάσιζε. Οἱ δύο τοὺς ἦ-